

www.bedreinnemiljoforbarn.no

org.nr 984 097 824

25 år 2021

NFBIB, Hovlandvegen 86, 2170 Fenstad

Kristiansand, Oslo, Gjøvik, Fenstad 9. april 2022

Høringsinnspill til Ny Folkehelsemelding 2022

Norsk Forum for Bedre Innemiljø for Barn (NFBIB) vil spille inn viktige momenter til ny Folkehelsemelding 2022.

NFBIB viser til tidligere Folkehelsemeldingers omtale av barn og unges rett til godt arbeidsmiljø/læringsmiljø og til vår nettside www.bedreinnemiljoforbarn.no og vår 25 årige historie som finnes på vår nettside. [NFBIB markerer 25 år i barnas tjeneste – NFBIB \(bedreinnemiljoforbarn.no\)](#)

NFBIB er et nasjonalt, uavhengig ikke kommersielt tverrfaglig forum innenfor området innemiljø/inneklima for barn.

NFBIB er et tverrfaglig forum med mål om å:

- Ta initiativ og være pådriver for faglig begrunnede tiltak som fører til bedre helse, innemiljø og livskvalitet for barn.
- Rådgi myndigheter, organisasjoner og andre som ønsker faglig informasjon, råd og veiledning i arbeidet med å bedre innemiljøet for barn.
- Utvikle og utveksle kunnskap, metoder, informasjon, ideer og erfaringer på et høyt faglig nivå.
- Gjøre kunnskap tilgjengelig for brukerne om hvordan man kan oppnå et godt innemiljø i boliger, barnehager og skoler.

God folkehelse starter i tidlige barneår.

God folkehelse legges fra tidlige barneår. Barn er mer følsomme/sårbare for luftforurensninger enn voksne. Spesielt de minste puster inn mer luft i forhold til kroppsvekt, har større grad av hånd-til-munnkontakt og er generelt dårligere til å unngå eksponeringsituasjoner. Med andre ord, må vi gi barn et godt innemiljø å vokse opp i. Den folkehelsen som legges til grunn i barneårene skal de bære med seg inn i voksenlivet, gjennom hele livsløpet.

Dokumentasjonen for inneklimaets betydning for barns helse – finnes blant annet i – *Inneklima i skoler og barnehager, Helsemessig betydning for barn og unge ... av FHI og Helsedirektoratet, oktober 2016.*

For Folkehelse sett i et livsløpsperspektiv er det av største viktighet at barns start i livet blir så frisk som mulig med et godt innemiljø. Det gir grunnlag for en livslang god folkehelse.

Vi skal huske at vi oppholder oss 90 prosent av tiden vår inne i våre ulike innemiljøer som i boliger, barnehager og skoler mv. Derfor er godt innemiljø viktig, ikke minst for barn i oppveksten.

Barn er i stadig utvikling, og de aller yngste barna er mest følsomme for påvirkning fra skadelige kjemikalier som fordamper eller lekker ut og forurensner inneluften. Vi vet for lite om de langsiktige effektene av slik eksponering, og vi ønsker heller ikke å vente på at denne kunnskapen skal bli tilgjengelig.

Det er summen av bidragene fra alle slike produkter og artikler som bestemmer hva den enkelte over tid vil bli eksponert for innendørs. Målet må være å holde denne totale eksponeringen så lav som mulig i løpet av barnas oppvekst for å gi dem en god start på livet.

For å minimere risiko for eksponering overfor kjemikalier med ukjente langtids-effekter, må det ved oppussing og innredning av barnehager og skoler velges overflatebehandling og møbler som det kan dokumenteres ikke vil avgi flyktige damper til luft eller lekkasje av kjemikalier til omgivelsene som på kort eller lengre sikt vil medføre helseskader. Kjemikalier kan binde seg til støv som blant annet kan innåndes. Godt renhold med støvfjerning er derfor nødvendig.

Med dette som bakgrunn har NFBIB nylig gitt ut 5 råd for babyens inneklime. [5 råd for babyens inneklime – NFBIB \(bedreinnemiljoforbarn.no\)](#)

Videre ga vi også nylig ut 5 råd for barns inneklime i boligen. [5 råd for barns inneklime i boligen – NFBIB \(bedreinnemiljoforbarn.no\)](#)

NFBIBs erfaring er at generelt mangler befolkningen en viktig bokompetanse. Hvordan lever man i, og hvordan brukes en bolig som gir et godt inneklime?

For å hjelpe folk laget vi *Rådene om å forebygge og utbedre fukt i boliger*. [5 råd om å forebygge og utbedre fuktskader i boligen – NFBIB \(bedreinnemiljoforbarn.no\)](#)

Sammenhengen mellom fuktskader og helse er vel dokumentert. Det er også andelen av norske boliger som har fuktskader. Fuktproblemer i skoler og barnehager skal ikke forekomme. Med gode og enkle råd kan fuktskader forebygges og helsen ivaretas.

Hva har pandemien lært oss om smitte, sykdom og inneklime i skoler og barnehager?

Under pandemien ble skoler og barnehager lansert som det viktigste tilbudet som skulle opprettholdes. Da er det ekstra viktig at inneklimeforhold ikke bidrar til ytterligere smittespredning og andre helseproblem. Pandemien minnet oss på at smitten spres lett i små trange rom der mange oppholder seg med kort avstand. Dette er gammel kunnskap, og godt beskrevet i Sunnhetsloven av 1860. Sitat: «*Commissionen skal have sin Opmærksomhed henvendt paa Stedets Sundhedsforhold, og hva derpaa kan have Indflydelse, saasom: Reenlighed....., ... Boliger, som ved Mangel paa Lys eller Luft, ved Fugtighed, Ureenlighed eller Overfyldning med Beboere have viist sig at være bestemt skadelige for Sundheden. Sundhedscommissionen har fremdeles at paasee, at tilstrekkelig Luftvexling finder Sted i Huusrum, hvori et større Antal Mennesker stadigen eller jevnligen samles, som Kirker, Skole-, ...*»

Etter pandemien er nødvendigheten av å bruke denne kunnskapen blitt synliggjort for befolkningen. Vi vet at det for å forebygge luftbåren smitte fra virus kreves godt

luftskifte og god friskluft-tilførsel, ikke bare under en pandemi, men også ved alminnelige influensa, andre virussykdommer og andre helsemessige utfordringer ved dårlig kvalitet på inneluft, dvs. opphopning av forurensinger. Mikropartikler kan også være bærere av allergener, kreftfremkallende stoffer og eller andre kjemiske stoffer som gir utfordringer for barn, spesielt barn med astma og allergi.

Ett viktig tiltak i denne sammenheng er å sikre tilstrekkelig ventilasjon tilsvarende de norske minimumskravene for undervisningsrom med 7 liter per person per sekund.

En tredel av barna i skoler og barnehager får ikke godt luftskifte på grunn av manglende oppfølging i kommunene. Det er ikke akseptabelt at en tredel av landets barn i skoler og barnehager har et arbeidsmiljø som er i strid med gjeldende lover og forskrifter for helse, utdanning og miljø. Det er uetisk, og det er dårlig folkehelsepolitikk i kommunene. Dette må Folkehelsemeldingen sette fokus på.

Det er ingen stor vitenskap som skal til for å gi gode inneklimateforhold til alle barn og unge. Enhver skoleeier skal og må vite hva lov og forskrift krever og hva som skal til av prioriteringer.

Ved riktig og systematisk drift og vedlikehold av bygninger og installasjoner fra dag én, sammen med god internkontroll og et uavhengig kompetent tilsyn, burde ikke dette være noe stort problem, slik det er for kommunene i dag.

Barn og unge er ekstra følsomme for dårlig inneklimate og luftforurensninger, og de «betaler» prisen for dårlig inneklimate. De oppholder seg lenge i barnehagen og på skolen, 5 dager i uken. Godt inneklimate har stor betydning for helse, trivsel og læring. Aldri har barn og unges rett til et godt fysisk innemiljø vært viktigere enn under en alvorlig pandemi.

Barn må imidlertid også sikres avkobling i et trygt og helsefremmende utemiljø, med vegetasjon og uten helseskadelige forurensinger som støv, avgasser eller allergener fra vegetasjon. [5 råd for grønt miljø i barnemiljøer – NFBIB \(bedreinnemiljoforbarn.no\)](#)

Det er viktig at disse erfaringene nå tas med i denne folkehelsemeldingen.

Hvordan sikre barns rett til godt inneklimate i skoler og barnehager

Loven sier at barnas miljø skal fremme helse, trivsel, lek og læring, samt forebygge sykdom og skade. Barnehagene og skolene skal planlegges, bygges, tilrettelegges og drives slik at det blir tatt hensyn til tryggheten, helsen, trivselen og læringen til elevene. Inneklimate i barnehagen og skolen skal være i samsvar med de gjeldende myndighetskrav. Alle barnehager og skoler skal være godkjente etter Folkehelseloven og forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler mv.. Helsetilsynets rapport 1-2020 avdekker svikt og manglende tilsyn og brudd på informasjonsplikten om risikoinformasjon om helseskadelige forhold.

Det er viktig å informere og hjelpe foreldre/elever om deres klagemuligheter når inneklimate svikter. Med denne bakgrunn laget NFBIB rådene om: *Hvordan sikre barns rett til godt inneklimate i skoler og barnehager.* [Hvordan sikre barn og unges rett til godt inneklimate i barnehager og skoler? – NFBIB \(bedreinnemiljoforbarn.no\)](#)

Barnas arbeidsmiljø sikres **ikke** gjennom dagens tilsynsløsning sier Helsetilsynet. Dette er også NFBIB erfaring gjennom mer enn 25 års arbeid med barns innemiljø i barnehager og skoler.

Det er behov for et nytt uavhengig og kompetent tilsyn på dette området. Helsedirektoratet foreslår en utredning og dette slutter vi oss til. Det er NFBIBs mening at et godt tilsyn skulle ha vært etablert for lenge siden av hensyn til barnas sikkerhet og innemiljø.

Økende bruk av digitale løsninger og konsekvenser for helse?

NFBIB ønsker også å peke på at den økende bruk av digitale løsninger basert på trådløs kommunikasjon og teknologi i skoler og barnehager som nå anbefales, har ført til økt bekymring. Det fremkommer etter hvert dokumentasjon som kan tyde på at den betydelige økningen i trådløs kommunikasjonsteknologi i samfunnet på lengre sikt kan ha uheldige helseeffekter, som først oppdages når en ser på store grupper eksponerte personer. Folkehelsemeldingen bør inneholde informasjon om at denne utviklingen skal holdes under oppsikt og følges opp med tiltak dersom dokumentasjon for eventuelle folkehelseproblemer foreligger, selv om DSAs grenseverdier (som er beregnet for voksne) hevdes å være tilstrekkelige. Forholdene bør legges til rette for at bruken av trådløs teknologi (WiFi, mobiltelefoner, nettbrett, etc.) i skoler og barnehager holdes så lav som mulig, inntil vi har lang nok observasjonstid til å utelukke senere helseeffekter. Dette vil i tillegg kunne bedre undervisningssituasjonen og redusere mobbingen, slik erfaringen er fra enkelte skoler.

Bærekraftige bygg gir god folkehelse

Folkehelsemelding og folkehelsearbeidet har i for liten grad interessert seg for befolkningens innemiljø i skoler, barnehager, bolig og arbeidsmiljø.

Poenget er at det er her befolkningen befinner seg 90% av tiden og eksponeres i det innemiljøet de til enhver tid utsettes for. Her er det et betydelig forbedringspotensiale for å styrke folkehelsen i hele livsløpet.

NFBIB foreslår å bygge opp et nasjonalt tverrfaglig og tverrdepartementalt fagmiljø som kan bidra til en felles forståelse og en felles faglig plattform. Det viktige er at både helse og teknologi går sammen om gode løsninger for bygg til hele livsløpet. Folkehelse skapes ikke innenfor helsevesenet, men ute i samfunnet.

NFBIB vil utfordre Folkehelsemeldingen og Helse- og omsorgsdepartementet til å ta denne utfordringen om å aktivt medvirke til å etablere et nasjonalt, tverrfaglig kompetansesenter/forum for inneklima for å følge den nasjonale og internasjonale utviklingen på inneklimafeltet med vekt på helse, medisin, bygg og installasjoner, samt jus og forvaltning.

Det handler om å få til de miljøgode løsningene som gir bærekraftige og funksjonsriktige bygg for alle både barn, unge, voksne og eldre. Vi burde anvende den medisinske kunnskapen ikke bare til å «reparere», men til å sette innsatsen inn på konkret forebygging og tverrfaglig folkehelsearbeid.

NFBIB vil gjerne begrunne og utdype våre innspill og forslag til Folkehelsemeldingen, om Helse- og omsorgsdepartementet ønsker det. NFBIB har mer enn 25 års kunnskap om de nevnte forslag og har fulgt området tett ved egne undersøkelser i «feltet» gjennom årene.

Slik NFBIB ser det, er det viktig at barns innemiljø også omtales innledningsvis i Folkehelsemeldingen, som en viktig faktor for god folkehelse gjennom hele livsløpet.

Med vennlig hilsen

Med vennlig hilsen styret i
Norsk Forum for Bedre Innemiljø (sign.)
post@nfbib.org

Tore Andersen, leder (siv.ing og tidligere seniorrådgiver hos Fylkesmannen i Vest-Agder)

Finn Levy (pensjonert overlege, miljø- og arbeidsmedisin, OUS)

Jan Vilhelm Bakke (pensjonert overlege PhD. Arbeidsmedisin)

Marianne Bjerke (tidligere seniorrådgiver i Helsedirektoratets Folkehelseavdeling)

Rolf Erik Hoaas (pensjonert overing. i miljørettet helsevern Trondheim kommune)